

והיינו שמורד את שיעור רביעית החרצנים על ידי שנותן חרצנים בכוס מלא יין עד שישפך ממנו רביעית. וזהו שיעורן של חרצנים, שאם אכלן הנזיר לוקה.

ויש חילוק אם מודדים זאת בין או במים.

כי אם משערין בכוס מלא יין, אין היין נשפך מיד כשמכניסין לתוכו חרצנים, כמו שנשפכים המים מיד, אלא תחילה הוא נגדש על שפת הכלי, ורק כשמוסיפין ליתן לתוכו עוד חרצנים, נשפך היין. נמצא, שבכך שמשערין את החרצנים על ידי מדידתם בכוס יין השיעור הוא גדול יותר מאשר היו מודדים אותם בכוס מלאה מים].

^{ב-ד} **תאנה** — ללמד שיעור **כנורוגרת** [תאנה יבישה] כדי לחייב על **הוצאת** אוכלין בשיעור כזה **בשבת** מרשות היחיד לרשות הרבים.

רמוז — **לברתנן**: כלי שיש בו נקב המונע את השימוש בו אינו מקבל טומאה.

ולכן, **כל כלי בעלי בתים** [שאינם עומדין להמכר, אלא עומדים לשימוש על ידי בעליהם, ואין מקפידים כל כך על נקביהם], **שיעורן** של נקביהם, כדי לצאת מידי קבלת טומאה — בנקב שהוא "כמוציא רימונים".

דהיינו, שמאותו הנקב יכול לצאת רימון או דבר אחר השוה לגודלו של רימון. תוספות.

אבל כלי האומנים העומדים למכירה, משניקבו נקב קטן נטהרו. שכיון שעומדים לימכר, הרי מאחר שניקבו, אינן נמכרין.

אבל בכלי בעלי בתים אף אם ניקבו עדיין הוא משתמש בהם, עד שיינקבו כמוציא רימון.

ארץ זית שמן — **ארץ שכל שיעוריה כזיתים**.

ותמהינן עלה: וכי **כל שיעוריה** הם כזיתים **סלקא דעתך**?!

והאיכא הני דאמרן לעיל, שאין שיעורן בכזית?!

ומשנינן: **אלא אימא: ארץ שרוב שיעוריה כזיתים**.

כגון: אכילת חלב, דם, נותר, פיגול, נבילה ובהמה טמאה, בשר המת לטמא באוהל, ומגע נבילות. שכל אלו שיעורן בכזית.

דבש, שהוא דבש תמרים — ללמד שיעור **ככותבת** [תמרה] **הגסה** לאוכל ביום **הכפורים**, להתחייב עליה, ⁽¹²⁾

והשתא מקשינן: כיון שמן המקרא יש ללמוד שיעורין, אמאי אמרת ש"הלכה למשה מסיני הן"?

ומשנינן: **ותסברא**. וכי **שיעורין** שאמרנו **מיכתב כתיבי** במפורש בתורה?

וכי כתיב בתורה שעצם מטמאה בשיעור של שעורה, ובית המנוגע מטמא בשיעור אכילה של פת חיטין?! [רש"י סוכה דף ו.].

אלא, לעולם שיעורין **הלכתא** למשה מסיני

12. רש"י. אבל בסוכה דף ו: פירש רש"י, דדבש היינו כל מיני מתיקה, ותמרים מיני מתיקה הן.

הרי למדנו, שדין חציצה נלמד מדרשה מהכתוב, ואינו הלכה למשה מסיני?

ומשנינן: **כי איצטריך הלכתא למשה מסיני — לשערו של טובל.** ללמד שאף בשיער פוסלת החציצה. **וכדרכה בר רב הונא** שאמר חציצה פוסלת בשיער.

דאמר רבה בר רב הונא:

נימא [שערה] **אחת הקשורה בינה לבין עצמה — חוצצת.** לפי שהקשר מהדק את השער היטב, ואין נכנסין שם המים.

אבל **שלוש** שערות הקשורות ביחד **אינן חוצצות**, לפי שאין קשר שכזה מהודק, והמים נכנסים לתוך הקשר, וליכא חציצה.

ואילו **שתים** שערות הקשורות ביחד — **איני יודע** אם הקשר מהודק וחוצץ, או לא! הרי למדנו שהחציצה פוסלת אף בשיער.

ומקשינן עלה: הרי חציצה **בשערו נמי מדאורייתא הוא!** כי מאותו פסוק עצמו שלומדים ממנו שלא תהא חציצה בבשרו, יש ללמוד שלא תהיה חציצה גם בשערו.

דהא **תניא:** ורחץ [במים] **את כל בשרו.** למדנו מהמילה "את" שירחץ במים גם את **הטפל** [הדבוק] **לבשרו**, וזהו **שער!** ואם כן ממילא איתרבי שערו אף לחציצה.

נינהו. ורק **אסמכינהו רבנן אקראי ד"ארץ חטה"**.⁽¹³⁾

תו מקשינן אהא דאמרינן שדיני חציצה בטבילה הם הלכה למשה מסיני:

והא **חציצין — דאורייתא נינהו!** כלומר, מן הכתוב יש ללמוד זאת, ואינן נקראין הלכה למשה מסיני?!

דכתיב "ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע ורחץ במים את כל בשרו".

ודרשינן להאי קרא הכי:

"במים — בשרו", מלמד שלא יהא בשעת טבילה **דבר חוצץ בין בשרו למים.**

"במים", מלמד שיש לטבול **במי מקוה**, שהם מים מכונסים, ואין צורך במעין מים חיים. והראיה היא מדלא כתיב "במים חיים".⁽¹⁴⁾

"**כל בשרו**", משמע שיש לטבול את כל בשרו כאחד. ללמד, שיטבול **במים שכל גופו עולה** [נכנס] **בהן.**

וכמה הן? — **אמה על אמה בריבוע, ברום** [בגובה] **שלוש אמות.**

ושיערו **חכמים למי מקוה** לפי החשבון הזה, שהם **ארבעים סאה.**

13. כלומר: שהיא הלכה למשה מסיני, ואין לשיעורין עיקר להוציא אותם ממנו בדרך סברא, ואין להם רמז בכל התורה, אבל נסמכה זאת המצוה לזה הפסוק לסימן כדי שיהא נודע ונזכר ואינו מענין הכתוב, וזה ענין מה שאמרו "קרא

אסמכתא בעלמא" בכל מקום שיזכרוהו, רמב"ם בפירוש המשניות שם.
14. כן פירש רש"י כאן, וראה רש"י חגיגה דף י"א. אבל לקמן דף יד: פירש רש"י ד"מים" משמע מים מחוברין יחדיו.

תו מקשינן, אהא דאמרן דמחיצות הלכה למשה מסיני הם:

והא מחיצות — דאורייתא נינהו!

דאמר מר: ארון שהיה בקודש הקדשים גובהו תשעה טפחים. כדכתיב: "ואמה [בת ששה] וחצי קומתו". וכפורת עוביה טפח — [וכדילפינן לה בסוכה דף ה.]. הרי כאן עשרה.

וכתיב: "ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת", הרי שירדה שכינה למעלה מגובה עשרה.

וכיון דקיימא לן שמעולם לא ירדה שכינה למטה לארץ, דכתיב: "השמים שמים לה" והארץ נתן לבני אדם", ולא לשכינה, כביכול. ואילו הכא חזינן שירדה שכינה למעלה מעשרה טפחים.

על כרחנו, שבגובה עשרה "מיפסיק רשותא", שמגובה עשרה אין זה "רשות הארץ" אלא רשות אחרת.

ומכאן אנו למדים שכל שעשה מחיצה בגובה עשרה די בכך כדי לחלוק רשות בפני עצמה. שהרי חלק כל הרשות, ואין צריך ללומדו מהלכה למשה מסיני! (16)

ומשנינן: לא צריכא הלכה למשה מסיני אלא לרבי יהודה.

דאמר: אמת בנין שהיתה במשכן, כגון

ומשנינן: כי אתאי הילכתא לשערו, לא ללמד את עיקר דין חציצה בשיער, אלא ללמד פרטי דיני חציצה בשיער: לרובו של שיער, ולמיעוטו, ולמקפיד ולשאין מקפיד, וכדרכי יצחק.

דאמר רבי יצחק: דבר תורה [שבעל פה], מהלכה למשה מסיני:

א. חציצה הנמצאת ברובו של שיער, ומקפיד [מצטער] עליו, חוצין.

ב. ושאינו מקפיד עליו — אינו חוצין.

ג. וגזרו חכמים על רובו שאינו מקפיד שיחוצין, גזירה משום רובו המקפיד [שחוצין מדאורייתא], כיון ששונה במקצת לדין תורה, בכך שהחציצה ברובו.

ד. וגזרו גם על מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד, כיון ששונה לדין תורה בהקפדה. (15)

ומקשינן: ולגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד, גזירה משום מיעוטו המקפיד, ששונה לו בכך, דשניהם מיעוט?!

אי נמי ליגזור על מיעוטו שאינו מקפיד משום רובו שאינו מקפיד, ששונה לו בכך, שאינו מקפיד?

ומשנינן: היא גופה — מיעוט המקפיד, אי נמי רובו שאינו מקפיד — אינם חוצצין אלא משום גזירה.

וכי אנן ניקום וניגזור גזירה לגזירה?!

15. נתבאר על פי רש"י, שפירש מימרא דרבי יצחק על שיער. וביאר הריטב"א דבריו: שאין הפרש בין שיער לשאר הגוף בזה, ולא בא רש"י אלא לפרש "דבשערו לכד משערין ברוב

16. ראה תוספת ביאור בלימוד זה, בתורת חיים.

למדידת אמות הקרשים והיריעות, היתה **באמה בת ששה טפחים**.

אבל **אמת הכלים** שהיו במשכן, היתה **באמה בת המשה טפחים**.

ונמצא גובה הארון שבעה וחצי טפחים ועם הכפורת שהיתה טפח אין לנו אלא שמונה וחצי טפחים, ולא הוה ידעיןן מהכא דשיעור מחיצה עשרה טפחים, ולהכי איצטריך הלכה למשה מסיני.

ומקשינן: ולרבי מאיר, דאמר: **כל האמות שהיו במשכן היו באמה בינונית**, שהיא אמה בת ששה טפחים. (17)

ולדידיה היה הארון עם הכפורת עשרה טפחים, אם כן: **מאי איכא למימר?** והיינו, למה לי הלכה למשה מסיני?

ומשנינן: **לרבי מאיר כי אתאי הלכתא:**

א. ל"גוד", דאמרינן "גוד אסיק מחיצתא" [משוך והעלה את המחיצה העומדת למטה, לכיוון מעלה], ו"גוד אחית מחיצתא" [משוך והורד את המחיצה העומדת למעלה בגובה, לכיוון מטה]. (18)

ב. ול"לבוד", כגון שעשה מחיצה מקנים ואין בין קנה לקנה שלשה טפחים, רואין את המחיצה כמחיצה שלימה, וכאילו נוסף על הקנים ביניהם, ונהיו סמוכים זה לזה [ולשוין "לבוד" הוא כמו "סניף", דבר קצר, שהוסיפו עליו והאריכוהו].

ג. ול"דופן עקומח", שסכך פסול הנמצא

בתקרת הסוכה, בסמוך לדופן הסוכה, עד ארבע אמות מהדופן [ולא עד בכלל] רואין אותו כאילו הוא חלק מן הדופן, ונמצאו הדפנות של הסוכה סמוכות לסכך הכשר שסיכך באמצע הסוכה [וכדלעיל דף ג ב].

איבעי להו: **היה גבוה חלל המבוי שבין רצפת המבוי לקורה שמעליו יותר מעשרים אמה**, שאז הקורה פסולה, **ובא למעטו לחלל על ידי הגבהת קרקעית המבוי שמתחת לקורה — כמה הוא ממעט?**

וקא סלקא דעתין, שהספק היה ביחס לשיעור שצריך למעט מגובה חלל המבוי.

ולפיכך תמהינן: מה הוא הספק **כמה ממעט?**! והרי פשוט הדבר שימעט **כמה דצריך ליה** למעט כדי שלא יהא חלל המבוי גבוה מעשרים! ומה שאלה היא זו?!

ומפרשינן, **אלא** הכי איבעי להו: **רחבו של המשטח התחתון**, שמגביהו כדי לצמצם את החלל, — **בכמה הוא?**

רב יוסף אמר: די בכך שיגביהו משטח ברוחב **טפח** כנגד רוחבה של קורה [שהיא טפח] מעליו [רא' ציור 1].

אבוי אמר: צריך להגביה משטח ברוחב **ארבעה טפחים** בתוך המבוי, כשיעור מקום חשוב [רא' ציור 2].

ודנה הגמרא במה נחלקו רב יוסף ואבוי:

לימא בהא קא מיפלגי:

18. והיינו הא דאמרינן בעלמא "פי תקרה יורד וסותם", רש"י סוכה דף ו:.

17. שיש קטנה הימנה בת חמשה טפחים, ויש גדולה ממנה באצבע, שהיתה במקדש בציור שושן הבירה שהיה על שער המזרחי של העזרה.